

A szivárvány töredezik

Malajzia – 2010. január

Egy párás, fülledt napsütéses reggelen indulunk el Szingapúrból Malajziába. A közel 300.000 km²-en elterülő ország 13 államból (ebből 8 szultánság) és 3 szövetségi területből (Kuala Lumpur, Putrajaya, Labuan) áll. Az állam szervezeti felépítése alapvetően angol mintán nyugszik. Az alkotmányos monarchia feje a király, akit a rotációs elv szerint 5 évente a szultánok közül választanak meg. Közvetlen politikai hatalma nincs. A szintén 5 évenként megtartott parlamenti választások eredményeként erős kormány gyakorolja a tényleges hatalmat, nagy tekintélyű miniszterelnök vezetésével.

A világgazdasági válság látszólag messze elkerülte e rendkívül színes kulturális hátterű országot. 28 millió lakosságának 27%-át kínaiak, míg 8%-át indiaiak adják. Az iszlám átszövi az ország egész életét, az alkotmánytól a viseleten át az alapvető érték- és normarendszerekig.

Malajzia prosperitása az 1980-as évek végétől kezdődött. Gazdaságának egyik alappillére az ón- és az ezüstitányászat. Fontos bevételi forrás a rendkívül gazdag olaj- és gázlelőhelyek kitermelése. Az ország világelső a pálmaolaj- és gumiexportban. A felpörgetett gazdaság rohan előre – versenyben magával, az idővel és a környező világgal.

A malájok rendkívül tudatosan építik ki az erős nyersanyagforrásaikra épülő belső gazdaságukat. A hazai gépkocsigyártás megalapozásával (1990) erősen visszaszorították a japán és az európai autók importját. A hazai autók ára az importvám következtében kb. fele a külföldinek.

Az állam súlyos adókat vet ki az importtermékekre, elsősorban a gépjárművekre, a szeszesitalokra és a dohányra. Egy igazhitű muszlim nem iszik szeszesitalt, nem drogozik és naponta ötször szorgalmasan imádkozik. Élvezetnek marad a dohány és a szerencsejáték, amelyet 1994-ben legalizált a kormány, a magas állami bevételek reményében.

A félsziget nyugati partján látható gazdasági prosperitás finanszírozásának háttere számunkra nehezen megfejthető. Az egy főre jutó éves GDP nem éri el az 1200 USD-t, vagyis fele akkora mértékű sincs, mint Magyarorszáké. Rejtély, hogy az erős állami tulajdonú gazdaság honnan szívja fel forrásait a folyamatosan épülő ingatlan és infrastrukturális beruházásaihoz.

A délkelet-ázsiai középhatalom mindig az egekbe tör. Létét, erejét bizonyítva az ország nyugati felére jellemző módon – felhőkarcolók százai emelkednek a magasba. Szinte soha meg nem álló építkezések hivalkodva mutatják: Hát ezek vagyunk mi! Kuala Lumpurtól Georgetownig a városok látképét az egymással az égben versengő toronydaruk dzsungele határozza meg.

Az oktatás és a környezet védelme abszolút prioritást élvez Malajzia nemzeti programjaiban. Az oktatás középiskoláig ingyenes, az egyetemeken viszont – a relatíve olcsó első év után – 1,2-1,5 millió forintnak megfelelő összeget kell fizetni. Ez a tény önmagában is erős szelekciót jelent a társadalmi mobilitást figyelembe véve, ezért a kormány az alap- és középfokú oktatást kívánja rendkívül módon erősíteni.

A régióban feltűnő módon nagyon sokan beszélnek angolul. A nagyszámú kínai és indiai közösségek számára a minimum kétnyelvűség a legtermészetesebb dolog. Nagyon sok maláj tanulja meg a környezetében uralkodó többségi nyelvet, a kínait vagy a tamilt.

Látszólag minden rendben van, hivatalosan nem létezik etnikai probléma. A kínaiak zárt közösségekben szervezik belső életüket, és sajátos öngazgatásuk háborítatlanul működik. Az építkezéseken, az útépitéseken főleg indonéz és indiai munkások dolgoznak. Óvatosan ugyan, de több indiai beszélgetőpartner említette, hogy a felszín alatt fortyog a láva és bizony ők több jogot követelnének. Az államigazgatásban, a rendőrségnél, a katonaságnál egyértelmű a maláj többség, hiszen az alkalmazottak 90-95%-át ők teszik ki.

Szingapúr, az investor a követésre méltó, ámde kissé irigyelt és néha nem szeretett állam. Malajziában úgy gondolják, bölcsek voltak, amikor engedték Szingapúrt önállósodni. Most mindent tőlük kell vennie drága pénzért – vizet, nyersanyagot stb. És az üzlet mindkét fél számára előnyös.

Gyönyörű környezetben kiépített autópályán utazunk Melakába, az ország egyik leghíresebb történelmi városába. A városközpontban egymás mellett sorakoznak a portugál és holland építészeti emlékek, köztük a maláj és indiai árusok színes kavalkádja.

A Malajziát és az ASEAN-országok jellegzetes építészeti stílusait bemutató több hektáros skanzen üresen tátongva fogadja be egy órára a hat erre vetődő magyar érdeklődőt.

A templomcsodák jól mutatják az együtt élő etnikumok kulturális és szokásbeli különbségeit. A taoista és a buddhista templomoknak nyitott minden zegzuga, és a látogató is részese lehet a csendes áhítatnak. A mecsetek világa jóval zártabb. Csak meghatározott időpontban látogathatók, de az imaterembe másvallásúak nem tehetik be a lábukat.

Melaka kínai negyede egyedülálló. Főutcáján (Janker Walk) végigsétálva régiségek tömkelege csalogatja és bűvöli el a sétálókat. Árus rengeteg, vásárló kevés. Alkudni, akárcsak Délkelet-Ázsia más országaiban, itt is szinte kötelező. Különleges látvány nyújt a több száz éves kínai temető is, mivel a kínai sírok az anyaméhet szimbolizálják, mely a születést és a csendes távozást egyaránt jelenti. Tovább utazva Kuala Lumpurba, a kavargó, lenyűgöző fővárosba elsőként nemzeti büszkeségük, a Petronas-ikertorony tűnnek szemünkbe. A szálloda kiváló, de itt is szembesültünk a maláj gazdaság óvatos és nem feltétlenül vendégszerető megoldásaival. Bejelentkezéskor a bankkártyánkról azonnal a szobaár kb. másfélszeresét kötik le biztosítékként. Itt ez a szabály. Kijelentkezéskor fizetünk, majd 7-10 nap múlva felszabadítják a letétet. De van ennél bosszantóbb dolog is. A „kisfejű” 50 és 100 dollárokat Malajziában sem a magánváltóknál, sem pedig a bankokban nem fogadják el. Bizakodom, hogy budapesti bankom majd visszaveszi a sok bosszúságot kiváltó pénzeket.

A turista lelkiismeretének kötelező 8 órás városnézés rohanás egyik helyről a másikra, 15 perc fotószünettel a Petronas-ikertorony alatt. Az 1996-ban átadott 452 m magas ikertorony valóban lenyűgöző építészeti alkotás. A fém- és üvegóriások nappal csillognak a napfényben, éjszaka pedig kivilágítva mint két gyönyörű hegyi kristály hasítanak bele a trópusi éjszakába. A tornyok alatti hatalmas bevásárlóközpontban egy 2000 m²-es könyvesboltban pihentünk meg. Nagyszerű a könyvválaszték: kb. 70 ezer cím, és az ottani viszonyokhoz képest megfizethető könyvárak. Megálltunk egy érintőképernyős könyvkeresőnél, amelynek segítségével az igényes olvasó egy héten belül hozzájuthat a polcokon nem található művekhez. Nem titkolt büszkeséggel fedeztük fel, hogy csapatunk egyik tagjának, Ágh Attila professzornak öt angol nyelvű könyve rendelhető meg az adatbázisból. Nemzeti önérzetünk még tovább emelkedett, amikor is az útikönyv szekcióban Budapestről és Magyarországról 19-féle angol nyelvű kiadványt találtunk.

Volt még Rubik-kocka mindenhol, de Magyarországot ezenkívül csak egy szupermarket hűtőpultján meghúzódo Hungarian salami feliratú műanyag csomag képviselte.

A nyüzsgő belvárosi kínai negyedben a világ összes vezető márkájú óráit, elektronikai eszközeit, ruháit igen elérhető áron meg lehet vásárolni. A termékek jogvédelmét a szigorú maláj állam ebben a negyedben vélhetően felszabadította. Egy gyönyörű taoista templom megtekintése után, amelyet a vallásalapító Lao Ce szobra ékesített, egy kb. 50 éves gyorshajóval értük el Ketam szigetét. A főleg halászatból élő lakosok a cölöpökre épített házaikat a Feng-Shui szabályai szerint tájolták. Igaz, hogy néha az ártó sugárzást a házak előtti védőfalakkal tartják távol.

A messze földön híres Kék Mecset Délkelet-Ázsia legnagyobb muzulmán vallási központja. Hatalmas park közepén hirdeti az iszlám hit erejét. Még a hölgyek számára kötelező köpenyszerű lepel felvétele sem tette lehetővé számunkra a belső terek meglátogatását.

Putrajaya, az 1995-ben átadott az új közigazgatási főváros a határozott és rendkívül nagyratörő maláj gazdasági és politikai stratégia kiemelkedő példája. A fantasztikus méretű és költségű létesítménykomplexumba költöztették a miniszterelnökséggel együtt az összes minisztériumot és a legfontosabb közigazgatási intézményeket is. A külföldi nagykövetségek folyamatos kiköltöztetése is megkezdődött az „álmvárosba”.

Kuala Lumpur központjától 13 km-re van a maláj hinduk legfőbb vallási központja, a híres Batu Caves. A központi templomhoz vezető 272 lépcső aljánál áll a gigantikus méretű (43 méter) Murugan szobra, amely 2006-ban készült el, és három évig festették. Lent táblák figyelmeztetnek, hogy senki ne vigyen a kezébe vizes palackot, vagy zacskót, mert a bejáratnál a szemtelen majmok csak ezekre az áhított dolgokra várnak. Mögöttem két méterre rövid fojtott sikoly, és egy hindu nő kezéből két majom már ki is ragadta a zacskót.

A nagy területen lévő vallási központban csendes nyugalomban szemlélhetjük a hindu hitvilág különleges építészeti és szobrászati elemeit.

Lélektompító meleg, színekavalkád és nyugalom. A vallások és etnikumok egymás mellett élése hosszú évszázada formálja, alakítja a maláj kulturális szivárványt. Az iszlám mint államvallás előretörése az utóbbi években töréseket okozott e csodás szivárvány felületén. A magánbeszélgetések kevés feszültséget mutattak,

de jól érzékelhető az indiai lakosság elégedetlensége és a kínaiak védekezése hagyományaik és belső értékük megőrzése érdekében.

A kultúrák és etnikumok keveredése átfonja az ország mindennapi életét. Nagyon gyakoriak a vegyes házasságok, de a muszlim törvények és szabályok értelmében a „hitetlen” indiaiaknak vagy kínaiaknak – akár férfi, akár nő – át kell térni az igazhitűek táborába.

Újabb közel 500 km-es út következik a Cameron Highland-en keresztül Penang szigetére, Georgetownba. Cameron Highlanden található a félsziget legfontosabb és legnagyobb zöldség- és teaültetvény rendszere. A helyiek visszafogott büszkeséggel mutatták be teafeldolgozó üzemüket, amely egész évben működik. Gyors vásárlás az impozáns teaválasztékból, majd lassan leereszkedtünk a Georgetownba vezető útra.

A dzsungelben és a hegyek között élő őslakossággal nem nagyon tud mit kezdeni a kormány. Próbálják erőltetni az oktatásukat, de ez a folyamat egyelőre sikertelen. A Cameron Highlanden látott őslakosok települései teljes mértékben eltérnek a fejlett nyugati parton látottaktól. Ha egy őslakos elindul dolgozni, megy vele az egész család, mert ki tudja hol éri őket az éjszaka. Az út mentén gyakran láttunk botorkáló családokat csak az általuk tudott cél felé menetelni. Egy öt házból álló településnél megálltunk, és vezetőnk hosszasan alkudozott, majd 20 ringgit (kb. 1100,- Ft) lefizetése után elkezdhattuk a fotózást. Az egész közösség – kb. 20-25 ember – az egyik út menti fatákolmány alá húzódva nézett bizalmatlanul az őket körülvevő világba.

A 150 ezer lakosú Penang sziget legnagyobb városa Georgetown. A több évszázados kínai klánok által meghatározott helyi élet izgalmas, kavargó képet mutat az arra vetődő turistáknak. A klánok békében élnek egymás mellett, mindenki követi saját közössége hagyományait és elvárásait. A város egyik legfontosabb és legizgalmasabb negyede a Little India. A dél felé kinyíló ékszer- és ruhaboltok, étkezdék késő éjszakáig varázslatos hang- és színekavalkáddal hívogatják az áhítva várt vevőket.

A város számára fontos a gyarmati múlt. Francis Light 1786-ban kötött ki hajójával a szigeten, megalapítva az angol közösséget és Fort Cornwallis erődöt. Sok impozáns, szépen felújított és megőrzött koloniális stílusú épület van a városban, amelyeket igen nagy becsben tartanak. A protestáns temető különleges

síremlékeivel hozza vissza a múlt egy darabját, és itt látható az alapító atya, Light szarkofágra emlékeztető nyughelye is.

A templomokat látogatva jutottunk el Kek Lok Si vallási központba. Malajzia legnagyobb és Délkelet-Ázsiában is ritkaságszámba menő templomegyüttes méreteivel is kiemelkedik a buddhista kegyhelyek sorából. A központi pagoda különlegessége, hogy az alsó szintje kínai, középső része thai és felső traktusa burmai stílusban épült. Belső terének falait szintenként változó színű és formájú gyönyörűsége porcelán- és bronzcsempék tízezrei borítják különböző Buddha-ábrázolásokkal. Az iszlám tengerében Penang buddhista templomai felüdülésként hatnak. A Chayamangalaran templom 32 méteres fekvő Buddhájával az itteni buddhisták központi imahelye.

Rövid diskurzus, némi füllentés – és egy csodás komplett szerzetesi öltözék tulajdonosává váltam, mindössze 100 ringgitért. A templommal átellenben, az út túlsó oldalán áll a burmai szentély. A buddhizmus theravada ágát követő csendes templom árnyékában különlegesen mives faragások, valamint 16 mudrát (különböző jelentéstartalmú kéztartások) bemutató életnagyságú Buddha-szobrok húzódnak meg. Egy szemüveges, halk szavú szerzetes érdeklődött nemzetiségünk felől. Miután megtudta, hogy magyarok vagyunk, öltözéke redői közül kiemelt egy Nokia mobiltelefont, és felénk mutatva így szólt: „Talán ez is az önök országában készült.” Megdöbbenésünket látva mosolyogva mondta, hogy egy emigráns burmai szerzetesnek bizony figyelni kell a világ dolgaira.

Reggel hat órakor, mint minden napfelkelte idején, a müezzinek hangja teríti be a várost. Lassan megszoktuk, és tudomásul vettük, hogy itt a mecsetek árnyékában nem madárcsivitelésre ébred a jámbor európai halandó.

Georgetown kikötőjéből két és fél órás hajóút az egyik itteni gyöngyszemként említett Langkawi szigete. A 99 zátony és kis sziget ölelte Langkawi Malajzia egyik üdülőparadicsoma. Egy, a hőségtől, és a magas páratartalomtól lihegő ausztrál házaspárral vágunk neki a régió-szerre híres felvonó felfedezésének. 15 perces lebegés ég és föld között, kápráztató kilátás a négyfős kabinból, és már fent is voltunk a csúcson. Célunk a már képeken látott különleges híd meglátogatása, amely két csúcs között ível át. Mérnöki bravúr, nagyszerű látvány. Átmentünk a kb. 100 méter hosszú hídon, néha óvatosan kilesve az alattunk 200 méteres mélységben húzódó szakadékra. Átjutva az emberi alkotóelme eme kis csodáján, a másik csúcsról pontosan ugyanazt láttuk, mint kiindulópontunkról. A

közvetlen cél nélküli remekmű jól példázza a jelenlegi maláj gondolkodást. Egekbe törni, megmutatni magunknak és a világnak, hogy mi ezt is meg tudjuk csinálni.

Az „1 Malajzia” program 2020-ig markáns gazdasági és politikai elképzeléseket tartalmaz, és a muszlim kormány minden erővel az érzékeny etnikai egyensúly fenntartására törekszik. 10 év múlva – a nagyon fejlett informatikai háttérükre építve – a VISA-nak és a Mastercard-nak fűgét mutatva – egyetlen plasztik személyi igazolványukkal fognak fizetni minden termékért és szolgáltatásért.

Peregnek, szaladnak a napok, és e különlegesen izgalmas délkelet-ázsiai ország csak lassan mutatta meg különböző arcait. Penang repülőterét elhagyva a Bengáli-öböl felett a nyugati partot követve búcsúztunk Malajziától. Elértük Szingapúr partjait. A repülőgép ablakából kitekintve a szentjánosbogárként világító, várakozó hajók megszámlálhatatlan sora várta a ki- vagy berakodását a világ legforgalmasabb kikötője előtt.

Ezzel a képpel búcsúztunk világunk e szegletétől. Tapasztalataink, élményeink naiv reményekkel töltenek el, hogy a világ keringésrendszerében, fő- és hajszálereiben nem a trombociták száma növekszik, talán már megindult az egészséges véráramlat.

Kocsis András Sándor